

Foreløpig Norsk RegnskapsStandard

Fisjon

(November 2000, revidert november 2001, oktober 2002, november 2003, mars 2004 og november 2006)

Sammendrag

Fisjon inndeles i ren fisjon, som innebærer at det opprettes nye selskaper som er overtakende i fisjonen, og fisjonsfusjon, hvor overtakende selskap er et eksisterende selskap. Ren fisjon regnskapsføres som kontinuitet når eierfordelingen i alle fisjonerte selskaper er som i overdragende selskap (jevndeling), og som transaksjon når eierfordelingen er endret (skjevdeling). Fisjonsfusjon regnskapsføres som transaksjon eller kontinuitet i samsvar med NRS Fusjon.

Innenfor aksjelovgivningens fisjonsregler kan det gjennomføres en rekke varianter og kombinasjoner av de hovedtyper av fisjon som omtales i standarden. Regnskapsføringen må i slike tilfeller bygge på en dekomponering. Skattemessige konsekvenser av å gjennomføre fisjon på ulike måter er ikke vurdert i standarden.

Regnskapsføring av skatt ved fisjon er omtalt i NRS Resultatskatt. Regnskapsføring av goodwill er omtalt i NRS Konsernregnskap.

Innledning

- 1 Fisjon er i regnskapslovens forarbeider forutsatt regnskapsført etter transaksjonsprinsippet. Når fisjon ikke kan anses som regnskapsmessig transaksjon, skal det være kontinuitet. Standarden inndeler fisjon etter økonomisk innhold. Det er økonomisk innhold som primært styrer om fisjon skal regnskapsføres som transaksjon eller som kontinuitet.
- 2 Fisjon regnskapsføres alltid i flere selskaper, og det er forutsatt at regnskapsføring skjer symmetrisk i de berørte selskapene. Den juridiske strukturen i en fisjon legges i stor grad til grunn for regnskapsføringen. En konsekvens av dette er at reelt sett like transaksjoner i mange tilfeller kan ha ulike regnskapsmessige løsninger. Standarden inneholder noen få absolutte regler om å fravike juridisk struktur i regnskapsføringen.

Virkeområde

- 3 *Standarden gjelder fisjon som nevnt i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 14, samt deling av annen regnskapspliktig som gjennomføres på tilsvarende måte. Standarden gjelder alle regnskapspliktige.*

Norsk regnskapslov og internasjonale regnskapsstandarder

- 4 Etter aksjelovgivning er fisjon kjennetegnet ved deling av eiendeler, rettigheter og forpliktelser i et selskap (det overdragende selskapet), hvor aksjonærene i dette får aksjer i det eller de overtakende selskaper som vederlag. Det kan eventuelt gis et tillegg som ikke overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget (tilleggsvederlag). Delingen kan være mellom det overdragende selskapet og ett eller flere overtakende selskaper, eller den kan utelukkende involvere overtakende selskaper, hvis det overdragende selskapet blir oppløst.
- 5 Regnskapsloven inneholder ikke særlige bestemmelser om fisjon. Det er forutsatt i forarbeidene at fisjon regnskapsføres etter transaksjonsprinsippet, jf. § 4-1 nr 1. Regnskapsmessige transaksjoner skal regnskapsføres til virkelig verdi. Når fisjon ikke er regnskapsmessig transaksjon, skal det være kontinuitet. I forarbeidene er det nevnt at når overtakende selskaper har samme eiersammensetning som overdragende, innebærer ikke fisjonen noen fordeling av verdier mellom aksjonærer. I slike tilfeller skal det være kontinuitetsgjennomskjæring (jf. NOU 1995:30 s. 161).
- 6 Opphevet.
- 7 Opphevet.

Beskrivelse og definisjoner

Definisjoner

- 8 *I denne standarden anvendes følgende definisjoner:*

Fisjon er som nevnt i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 14, samt deling av annen regnskapspliktig som gjennomføres på tilsvarende måte.

Ren fisjon er fisjon som ikke berører andre verdier enn de som er gjenstand for deling. Det normale i en ren fisjon er at det blir stiftet ett eller flere nye selskaper, som er overtakende i fisjonen.

Fisjonsfusjon er fisjon hvor et eksisterende selskap er overtakende selskap, og dette selskapet representerer andre verdier enn de som er gjenstand for deling. En fisjonsfusjon vil normalt medføre en kapitalforhøyelse i det overtakende selskapet.

Sammensatt fisjon er fisjon som regnskapsmessig består av flere transaksjoner.

Med fisjonert selskap menes alle overtakende selskaper samt det overdragende selskapet, hvis dette videreføres.

Jevndeling er fisjon hvor aksjonærene i det overdragende selskapet får aksjer i hvert av de overtakende selskapene i samme forhold som deres aksjeeie i det

overdragende selskapet, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-3 annet ledd og § 14-6. Jevndeling krever flertall som for vedtektsendring (2/3 flertall). Fisjon som reguleres som skjevdeling etter aksjeloven, men hvor eierskiftet er marginalt eller ikke reelt regnes som jevndeling i denne standarden (jf. pkt. 14 og 15).

Med skjevdeling menes at aksjeeierne i det overdragende selskapet ikke deltar i samme forhold i alle fisjonerte selskaper. Skjevdeling reguleres av aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-6 tredje ledd. Skjevdeling forutsetter etter aksjelovgivningen tilslutning fra alle de avgitte stemmer og fra hele den aksjekapital som er representert i generalforsamlingen.

En omvendt utskilling er en skjevdeling hvor et aksjerettslig sett overtakende selskap er reelt sett overdragende.

En aksjonærgruppe består av aksjonærer i overdragende selskap som innbyrdes får likt vederlag i forhold til opprinnelig aksjeeie i dette selskapet. I en jevndeling er det definisjonsmessig bare én aksjonærgruppe. Et ytterpunkt av skjevdeling er at det er like mange aksjonærgrupper som aksjonærer.

Med innløsningsaksjer menes aksjer i overdragende selskap som ved en skjevdeling innløses i dette selskapet, eller som på annen måte overdras til overdragende selskap eller aksjonærer som viderefører sitt eierskap i overdragende selskap.

Fisjonsutgifter er utgifter til gjennomføring av fisjonen annet enn emisjonsutgifter.

Emisjonsutgifter er uunngåelige utgifter til stiftelse og kapitalforhøyelse.

Ren fisjon – fisjonsfusjon

- 9 Sondringen mellom ren fisjon og fisjonsfusjon avhenger av om overtakende selskap er et eksisterende selskap.
- 10 En fisjon kan være en blanding av en ren fisjon og en fisjonsfusjon dersom ett overtakende selskap er eksisterende og ett er nystiftet. I slike tilfeller skal fisjonen dekomponeres i en ren fisjon og en fisjonsfusjon, som regnskapsføres i samsvar med de respektive regler.
- 11 Et grensetilfelle mellom ren fisjon og fisjonsfusjon er når overtakende selskap er datterselskap av overdragende selskap. I et slikt tilfelle vil aksjevederlaget til morselskapets aksjonærer helt eller delvis kunne bestå av morselskapets aksjer i datterselskapet, som anses overdratt til datterselskapet som egne aksjer og deretter nyttes som aksjevederlag. Egenkapitaluttaket fra morselskapet kan være bare disse aksjene, eller disse aksjene kombinert med andre eiendeler og gjeld som overdras

til datterselskapet. Når datterselskapet er heleid, skal fisjonen betraktes som en ren fisjon. Når datterselskapet er deleid, skal fisjonen betraktes som en fisjonsfusjon.

- 12 Aksjelovgivningen har en egen bestemmelse om konsernfisjon i § 14-2 tredje ledd. Konsernfisjon innebærer at vederlagsaksjene utstedes av morselskap eller søsterselskap til overtakende selskap. I praksis kan denne juridiske strukturen ha anvendelse ved fisjonsfusjoner.

Jevndeling - skjevdeling

- 13 Fisjon som er jevndeling innebærer at hver aksjonær i det overdragende selskapet gjennom aksjeeie i de fisjonerte selskapene beholder sin ideelle andel av eiendeler og gjeld i overdragende selskap. Ved skjevdeling vil derimot eiendeler og gjeld bli omfordelt mellom aksjonærene. Om en fisjon regnskapsmessig skal klassifiseres som jevndeling eller skjevdeling avgjøres på grunnlag av reelle forhold.

Både jevndeling og skjevdeling kan være strukturert som en ren fisjon eller som en fisjonsfusjon.

I skjevdeling kan det være ulikt tilleggsvederlag til ulike aksjonærgrupper. Aksjelovens grense for tilleggsvederlag forutsettes å gjelde for hele vederlaget i fisjonen sett under ett, og ikke for hver aksjonær/aksjonærgruppe.

- 14 Skjevdeling kan innebære at hver aksjonærgruppe får kontroll med ett fisjonert selskap. Det kalles *absolutt eierskifte* når aksjonærgruppene ikke har noe felles eierskap i fisjonerte selskaper. Det behøver imidlertid ikke være slik. En fisjon kan for eksempel resultere i to fisjonerte selskaper, hvor tre ulike aksjonærgrupper får aksjer i begge selskapene, men i ulikt forhold. For at en fisjon som gjennomføres etter bestemmelsen i aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-6 tredje ledd, regnskapsmessig skal kvalifisere som skjevdeling, må eierskiftet i fisjonen være mer enn marginalt. Dersom fisjonen ikke innebærer eierskifte på 10 prosent eller mer i minst ett fisjonert selskap, skal den ikke regnes som skjevdeling. En begrunnelse for denne grensen og en nærmere veiledning for hvordan en størrelsen på et eierskifte skal måles, er gitt i vedlegg 1.
- 15 Eierskifte er i seg selv ikke en tilstrekkelig betingelse for skjevdeling. Eiendeler og gjeld i overdragende selskap kan bli fordelt på de fisjonerte selskapene etter et mønster som nøytraliserer et eierskifte på aksjonærnivå. Et eksempel er et absolutt eierskifte i et investeringsselskap med to aksjonærer. Ved fisjonen overtar to fisjonerte selskaper en aksjeportefølje som relativt sett er sammensatt likt med aksjeporteføljen i overdragende selskap. Selv om denne fisjonen kan se ut som en skjevdeling etter pkt. 14, er den likevel en jevndeling, for de to aksjonærene beholder i realiteten eiendeler som svarer til deres ideelle andel i overdragende selskap før fisjonen.
- 16 Fisjon kan finne sted i datterselskap i konsern. Hvis de bakenforliggende eierforholdene ikke er endret ved fisjonen, regnes den som en jevndeling på selskapsnivå, selv om det har funnet sted et eierskifte i de fisjonerte selskapene. Hvis for eksempel to heleide datterselskaper i et konsern sammen eier alle aksjene i et tredje selskap (som følgerlig er ”datter-datter”), og det sistnevnte fisjoneres på en måte som

fyller kriteriene for skjevdeling i pkt. 14 og 15, så er dette likevel ikke en skjevdeling i regnskapsmessig sammenheng.

Konklusjonen i dette eksempelet blir annerledes dersom datterselskapene ikke hadde vært heleide. Da ville eierskiftet ha vært reelt for minoritetseierne. I så fall skal fisjonen regnes som skjevdeling på selskapsnivå, selv om det er kontinuitet i eiendeler og gjeld på konsernnivå.

- 17 Skjevdeling vil som oftest innebære at minst én aksjonærgruppe innløser eller overdrar sine aksjer i det overdragende selskapet, helt eller delvis. Overdragelsen kan være til en annen aksjonærgruppe som viderefører virksomheten i dette selskapet, eller, mer normalt, til selskapet selv. Aksjer som overdras eller innløses på denne måten, kalles i standarden innløsningsaksjer. Når det overdragende selskapet oppløses som del av fisjonen, er alle aksjene i overdragende selskap innløsningsaksjer. Det kan imidlertid tenkes skjevdelinger uten innløsningsaksjer og uten endringer i den relative eiersammensetningen i det overdragende selskapet, for eksempel hvis to aksjonærgrupper får hvert sitt overtakende selskap og det overdragende selskapet videreføres i uendret felles eie.

Overdragende og overtakende selskap

- 18 Regnskapsføring av fisjon forutsetter at det kan fastslås hvilke selskaper som er henholdsvis overdragende og overtakende. Som hovedregel skal sontring mellom overtakende og overdragende selskap være slik som det fremgår av fisjonsplanen. I noen tilfeller vil imidlertid den aksjerettslige sontringen kunne være regnskapsmessig misvisende.
- 19 I en ren fisjon skal et aksjerettslig sett overtakende selskap som overtar 60 prosent eller mer av det aksjerettslig sett overdragende selskapets egenkapital, målt til virkelig verdi, regnes som et reelt sett overdragende selskap. Denne regelen kan ha betydning i skjevdeling hvor aksjerettslig sett overdragende selskap oppløses, fordi ett av de aksjerettslig sett overtakende selskapene kan bli identifisert som reelt sett overdragende. Regelen kan også medføre at det blir identifisert et selskap som anses å være den egentlige videreføringen av aksjerettslig sett overdragende selskap i en fisjon hvor det sistnevnte ikke oppløses. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom størstedelen av aksjerettslig sett overdragende selskap skilles ut i et nytt selskap. Denne standarden bruker betegnelsen omvendt utskilling om en slik fisjon.
- 20 Utpeking av reelt sett overtakende og reelt sett overdragende part i en fisjonsfusjon beror på styrkeforhold både innad i det aksjerettslig sett overdragende selskapet, og mellom dette og det aksjerettslig sett overtakende selskapet. Dersom en fisjonsfusjon innebærer at det aksjerettslig sett overtakende selskapet reelt sett blir overtatt av aksjonærgrupper i det aksjerettslig sett overdragende selskapet, skal det førstnevnte regnes som reelt sett overdragende. Dette spørsmålet om omvendt transaksjon skal avgjøres etter kriteriene for omvendt overtakelse i NRS Fusjon, pkt. 3.4. Hvis en fisjonsfusjon anses omvendt, må den regnskapsmessig dekomponeres i en ren fisjon og en omvendt fusjon.

- 21 I de tilfellene det er uoverensstemmelse mellom økonomisk innhold og juridisk struktur, skal standardens betegnelser overdragende og overtakende selskap forstås å gjelde de selskaper som reelt sett er overtakende og overdragende.

Alminnelige prinsipper for regnskapsføring av fisjon

Sammenheng mellom fisjonstype og metodeanvendelse

- 22 *Fisjon regnskapsføres som transaksjon eller som kontinuitet, avhengig av fisjonens innhold. Sammenhengen mellom fisjonstyper og anvendelse av regnskapsmetoder er sammenfattet i følgende tabell:*

	Ren fisjon	Fisjonsfusjon
Jevndeling	Kontinuitet	Transaksjon, unntatt ved uendret eierskap
Skjevdeling	Transaksjon	Transaksjon

- 23 En ren fisjon med jevndeling regnskapsføres alltid som kontinuitet. En slik fisjon påvirker ikke sammensetningen aksjonærenes verdier; det er bare den juridiske selskapsstrukturen som verdiene holdes i, som er endret. Dette er en omorganisering med uendret eierskap som ikke har trekk som en transaksjon.
- 24 En fisjonsfusjon med jevndeling har samme trekk som en fusjon, bortsett fra at eiendeler og gjeld i overdragende selskap ikke overdras i sin helhet. Regnskapsføringen er derfor som for fusjon. Hovedregelen er regnskapsføring som transaksjon. Tilsvarende som ved fusjon er det to typer fisjonsfusjon med jevndeling som ikke er transaksjon, fordi de representerer en omorganisering med uendret eierskap. I det ene tilfellet har overdragende og overtakende selskap identisk eiersammensetning før fisjonen. I det andre tilfellet er selskapene under samme kontroll, for eksempel slik at fisjonsfusjonen gjelder to datterselskaper i samme konsern. Betrakningen er helt identisk med NRS Fusjon, pkt. 3.2. Omorganisering med uendret eierskap regnskapsføres som kontinuitet (kontinuitetsgjennomskjæring).
- 25 Opphevet
- 26 I en skjevdeling har aksjonærene motstridende interesser. Beslutningsreglene gir et svært sterkt minoritetsvern, ved at hver enkelt aksjonær kan blokkere en fisjon som har uønskede transaksjonsvilkår. Skjevdeling har derfor alltid trekk som transaksjon. Skjevdeling regnskapsføres som transaksjon, uansett om den er i form av en ren fisjon eller en fisjonsfusjon.

En fisjonsfusjon med skjevdeling er imidlertid en sammensatt fisjon med to deler. Én del gjelder deling av verdier mellom aksjonærer i overdragende selskap. En annen del gjelder overdragelsen og bytteforholdet til overtakende selskap. Disse to delene må vurderes separat.

Symmetrisk regnskapsføring

- 27 *Fisjon skal regnskapsføres symmetrisk i alle fisjonerte selskaper. Summen av egenkapitalinnskudd i overtakende selskap(er) skal være lik egenkapitaluttak fra overdragende selskap, fratrukket samlet tilleggsvederlag til aksjonærene og emisjonsutgifter.*
- 28 Fisjon regnskapsføres hos minst to parter. Noen fisjoner vil innebære regnskapsføring av egenkapitaluttak i overdragende selskap som videreføres, og regnskapsføring av egenkapitalinnskudd i overtakende selskap. I andre fisjoner blir overdragende selskap oppløst, og fisjonen innebærer regnskapsføring av egenkapitalinnskudd i to eller flere overtakende selskaper. Et kjennetegn ved fisjon er imidlertid at den har utgangspunkt i én enhetlig avtale. Det tilsier symmetrisk regnskapsføring av fisjonen. Regnskapsføring som transaksjon i overdragende selskap tilsier regnskapsføring som transaksjon i overtakende selskap. Tilsvarende skal regnskapsføring som kontinuitet være symmetrisk.
- 29 Symmetrisk regnskapsføring behøver imidlertid ikke bety at regnskapsføringen skal være ensartet i alle deler av en sammensatt fisjon. Et eksempel er jevndeling i et selskap A, hvor A videreføres, én del skilles ut i et nystiftet selskap B og én del overdras til et eksisterende (uavhengig) selskap C. En slik sammensatt fisjon må dekomponeres i to fisjoner som hver regnskapsføres symmetrisk. Mellom A og B finner det sted en jevndeling som regnskapsføres som kontinuitet i både A og B. Mellom A og C er det en fisjonsfusjon som regnskapsføres som transaksjon i både A og C.
- 30 Ved symmetrisk regnskapsføring vil det være en sammenheng mellom egenkapitaluttak i overdragende selskap og egenkapitalinnskudd i overtakende selskap. Dette gjelder uansett om fisjonen regnskapsføres som transaksjon eller som kontinuitet. Sammenhengen påvirkes bl.a. av om fisjonen omfatter et tilleggsvederlag eller ikke. Aksjelovgivningen beskriver fisjon ved de aksjer som utstedes i eller overdras fra det overtakende selskapet (vederlagsaksjene). Vederlaget skal bestå av slike aksjer med et tillegg (tilleggsvederlag) som høyst utgjør 20 prosent. Regnskapsmessig anses tilleggsvederlaget å ha opphav i midler som trekkes ut av det overdragende selskapet. Rene emisjonsutgifter anses på samme måte å være del av egenkapitaltransaksjonen. Det vil si at de anses dekket av midler som er trukket ut av overdragende selskap, før egenkapitalinnskuddet finner sted.
- 31 Når det er flere overtakende selskaper i fisjonen, må fisjonsplanen angi fordelingen av egenkapitalinnskudd på disse.

Emisjonsutgifter og fisjonsutgifter

- 32 *Emisjonsutgifter er fradrag i egenkapitalinnskuddet i overtakende selskap.*
Fisjonsutgifter inngår i egenkapitaluttak og egenkapitalinnskudd i fisjon regnskapsført som transaksjon. Ved kontinuitet skal fisjonsutgiftene kostnadsføres enten i overdragende selskap eller i overtakende selskap.
- 33 I en fisjon vil det påløpe utgifter til gjennomføringen. Noen av disse er utgifter knyttet til stiftelsen eller kapitalforhøyelsen, kalt emisjonsgifter i standarden. Emi-

sjonsutgifter er å forstå som utgifter som ikke kan unngås ved stiftelse og kapitalforhøyelse, for eksempel avgift til registrering mv. Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-8 og § 10-12 skal aksjeinnskuddet regnes netto etter fradrag for slike utgifter. Det betyr at emisjonsutgifter i en fisjon alltid vil utgjøre en forskjell mellom egenkapitaluttaket i overdragende selskap og egenkapitalinnskuddet i overtakende selskap(er). Dette gjelder både ved regnskapsføring som transaksjon og som kontinuitet.

- 34 Fisjonsutgifter kan for eksempel være til teknisk, økonomisk og juridisk bistand. Regnskapsføring av slike utgifter avhenger av om fisjonen regnskapsføres som transaksjon eller kontinuitet.

I fisjon regnskapsført som transaksjon inngår fisjonsutgiftene i egenkapitaluttaket fra overdragende selskap og i egenkapitalinnskuddet i overtakende selskap. Det innebærer at anskaffelseskost for overtatte eiendeler og gjeld i overtakende selskap skal inkludere fisjonsutgiftene.

Ved kontinuitet skal fisjonsutgiftene kostnadsføres når de er pådratt. Fisjonsutgifter som er betalt av overdragende selskap, kan kostnadsføres i dette selskapet eller inngå i egenkapitaluttaket. Fisjonsutgifter som er inkludert i egenkapitaluttaket fra overdragende selskap, er egenkapitalinnskudd i overtakende selskap og kostnadsføres i dette.

- 35 Det forekommer at aksjonærene betaler fisjonsutgifter og emisjonsutgifter. Dette må i så fall anses som innskudd av egenkapital i de fisjonerte selskapene. Regnskapsføring av utgiftene i selskapene blir den samme uansett om aksjonærene dekker dem.

Delingstidspunkt

- 36 *Regnskapsmessig gjennomføringstidspunkt (delingstidspunkt) er det som partene i fisjonen bestemmer. Delingstidspunktet kan imidlertid ikke være senere enn ikrafttredelsestidspunktet.***

- 37 Etter aksjelovgivningen skal fisjonsplanen angi "fra hvilket tidspunkt transaksjoner i et overdragende selskap regnskapsmessig skal anses å være foretatt for det overtakende selskapets regning". I prinsippet er det avtalefrihet med hensyn til å avtale et delingstidspunkt som etterfølger de selskapsrettslige beslutningene, eller et delingstidspunkt som ligger forut for de selskapsrettslige beslutningene. Aksjelovgivningens ikrafttredelsestidspunkt, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-8, er det siste mulige delingstidspunktet. Ut fra det prinsipielle utgangspunktet er det imidlertid ingen ting i veien for at for eksempel siste årsskifte kan være regnskapsmessig delingstidspunkt.

- 38 De følgende punkter inneholder noen veiledende betraktninger om delingstidspunktet i ulike typer fisjoner. Et premiss for disse betraktningene er at fisjonsplanen og fisjonsavtalene for øvrig angir entydig hvilke eiendeler og gjeld som skal tilhøre hvert av de fisjonerte selskapene på ikrafttredelsestidspunktet. Dette kan antakeligvis formuleres på ulike måter. I en fisjon med to fisjonerte selskaper kan eksempelvis fordelingen på ett av selskapene angis spesifikt, slik at eiendeler og

gjeld for det andre selskapet blir residualbestemt. I så fall kan det være naturlig å fastsette delingstidspunktet til fisjonens ikrafttredelsestidspunkt. I andre tilfeller angis fordelingen av ikke-finansielle poster i forhold til et tidligere tidspunkt, slik at endelig fordeling av pengeposter vil bero på en tilordning av utgifter og inntekter mellom dette tidspunktet og ikrafttredelsestidspunktet. I så fall kan et mulig valg av delingstidspunkt være det tidligere tidspunktet.

- 39 Forutgående delingstidspunkt er mest aktuelt for fisjon som er jevndeling, og som regnskapsføres som kontinuitet. Ved valg av et forutgående delingstidspunkt er det imidlertid nødvendig at alle etterfølgende endringer i sammensetningen av eiendeler og gjeld frem til ikrafttredelsestidspunktet entydig kan tilordnes et fisjonert selskap, på en slik måte at de kan avstemmes mot faktisk fordeling av eiendeler og gjeld på ikrafttredelsestidspunktet. Selv i en kontinuitetsfisjon kan dette vise seg vanskelig dersom det er mange og kompliserte transaksjoner mellom det alternative delingstidspunktet og ikrafttredelsestidspunktet. Valg av et forutgående delingstidspunkt bør gjøres hvis dette er meningsfylt og gjennomførbart, men det er ikke for noen fisjoner obligatorisk.
- 40 Fisjonsfusjon som er jevndeling vil kunne være transaksjon mellom overdragende aksjonærer og overtakende selskap. Da vil beslutningsprosessen i det alt vesentlige være som i en fusjon, og gjennomføringstidspunktet vil være som beskrevet i NRS Fusjon pkt. 4.2.2. Verdimaling og tilordning i forhold til et tidligere avtaletidspunkt følger tilsvarende av NRS Fusjon.

Regnskapsføring av egenkapitalvirkninger

41 Når fisjon er transaksjon, skal virkelig verdi av overdratte eiendeler og gjeld føres som egenkapitaluttak fra overdragende selskap. Egenkapitaluttaket skal føres etter følgende generelle prinsipper:

- *Aksjekapitalen endres i den utstrekning selskapet har mottatt innløsningsaksjer eller generalforsamlingen har bestemt nedsettelse av aksjekapitalen.*
- *Overkursfondet reduseres i den utstrekning generalforsamlingen har besluttet dette.*
- *Fond for vurderingsforskjeller følger tilhørende eiendel.*
- *Annen egenkapital reduseres med gjenværende beløp.*

Tap og gevinst på overdratte eiendeler og gjeld skal resultatføres. For små foretak vises det til punkt 10.4 Fisjon av små foretak i NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak.

42 Når fisjon er transaksjon, skal overtatte eiendeler og gjeld føres som egenkapitalinnskudd til virkelig verdi i overtakende selskap. Differansen mellom virkelig verdi av egenkapitalinnskudd og nominell verdi av aksjevederlaget, regnskapsføres som overkurs.

43 Fisjon er egenkapitaltransaksjon som innebærer uttak av egenkapital fra overdragende selskap og innskudd av egenkapital i overtakende selskap. Aksjelovgivningen har imidlertid ikke entydige bestemmelser om den selskapsrettslige gjen-

nomføringen av uttak og innskudd. Mens praksis under tidligere lovgivning for det meste var at fisjon ble gjennomført med kapitalnedsettelse i overdragende selskap, er det ikke referanser til dette i gjeldende lovgivning eller dens forarbeider. Det er følgelig uregulert om en fisjon ledsages av en beslutning om kapitalnedsettelse eller ikke. I praksis vil imidlertid mange fisjoner bli gjennomført med nedsettelse av nominell aksjekapital.

- 44 Aksjelovgivningens bestemmelser om fisjonsvederlaget i § 14-2 første ledd og om gjennomføring i § 14-3 annet ledd kan neppe forstås slik at det er obligatorisk med nyemisjon av aksjer i en fisjon. Dersom overtakende selskap overtar egne aksjer ved fisjonen, blir disse benyttet som fisjonsvederlag, etter som det ikke kan utstedes vederlagsaksjer på grunnlag av overtatte egne aksjer, jf. NRS Fusjon pkt. 4.2.1. I en fisjonsfusjon kan overtakende selskap fra før ha en beholdning av egne aksjer som benyttes som fusjonsvederlag.
- 45 *Når fisjon regnskapsføres som kontinuitet, er kapitaluttaket i overdragende selskap og kapitalinnskuddet i overtakende selskap lik balanseført verdi av overdratte eiendeler og gjeld. Det skal være kontinuitet i egenkapitalens sammensetning for de fisjonerte selskapene sett under ett, forutsatt at de selskapsrettslige beslutninger er forenlig med dette. I motsatt fall skal overdratt egenkapital regnskapsføres som innskutt egenkapital i overtakende selskap.*
- 46 Ved kontinuitet videreføres balanseførte verdier fra overdragende selskap i overtakende selskaps regnskap. Det er konsistent med kontinuitetsbetraktningen at også egenkapitalen videreføres uendret, dvs. at både innskutt og opptjent egenkapital hver for seg er uendret når en summerer over alle de fisjonerte selskapene. Videreføring av egenkapitalens sammensetning innebærer dermed en sammenheng mellom de fisjonerte selskaper på delingstidspunktet. Et eksempel er en ren fisjon med et overdragende selskap som videreføres og ett nystiftet overtakende selskap. Sammensetningen av egenkapitalen i overtakende selskap blir da en funksjon bl.a. av eventuelle beslutninger om kapitalnedsettelse i overdragende selskap.
- 47 Det kan imidlertid lett lages eksempler på fisjoner ført som kontinuitet hvor videreføring av egenkapitalens sammensetning ikke følger direkte av strukturen. Et eksempel er en ren fisjon hvor overdragende selskap oppløses. Dersom generalforsamlingen i et slikt tilfelle fatter vedtak om hvordan innskutt egenkapital i overdragende selskap skal fordeles på de fisjonerte selskapene, skal regnskapsføringen reflektere at egenkapitalens sammensetning videreføres. Hvis fordelingen av innskutt kapital er ubestemt av generalforsamlingens beslutning, må fisjonen regnskapsføres med diskontinuitet i egenkapitalen. Ved diskontinuitet i egenkapitalen føres overdratt (balanseført) egenkapital som innskutt egenkapital i overtakende selskap.
- 48 Opphevet.

Transaksjonsprinsippet ved skjevdeling

Måling av egenkapitaluttak til virkelig verdi

- 49** *Virkelig verdi av egenkapitaluttak fra overdragende selskap måles på grunnlag av verdien av aksjebyttet mellom aksjonærene, herunder både innløsningsaksjer og vederlagsaksjer. Dersom verdien av aksjebyttet ikke er observerbar, må verdien av egenkapitaluttak estimeres direkte.*
- 50 Regnskapsføring av skjevdeling forutsetter en måling av virkelig verdi av egenkapitaluttaket fra det overdragende selskapet. Egenkapitaluttaket er nettoverdien av identifiserbare eiendeler og gjeld og eventuell goodwill som overdras til overtakende selskap, samt eventuelt tilleggsvederlag til aksjonærer.
- 51 Som oftest vil aksjevederlaget i fisjonen ikke gi grunnlag for en separat verdimåling av egenkapitaluttaket, fordi vederlagsaksjene ikke har en direkte observerbar markedsverdi. Derimot kan aksjene i det overdragende selskapet være gjenstand for omsetning før fisjonen. Når skjevdeling innebærer innløsning eller overdragelse av aksjer i det overdragende selskapet, bør verdien på innløsningsaksjene legges til grunn for verdimåling av egenkapitaluttak.
- 52 Ved en absolutt skjevdeling hvor aksjonærgruppene ikke har noe felles eie etter fisjonen, vil det være en entydig sammenheng mellom verdien av innløsningsaksjene og verdien av egenkapitaluttaket. Dersom aksjonærgruppene har noe felles eie etter fisjonen, må dette tas hensyn til ved måling av egenkapitaluttak på grunnlag av innløsningsaksjer. Hvis for eksempel aksjonærgruppe A beholder 100 prosent av aksjene i overdragende selskap og mottar 30 prosent av vederlagsaksjene i overtakende selskap, mens aksjonærgruppe B får 70 prosent av aksjene i overtakende selskap (og det ikke er noen tilleggsvederlag), beregnes verdien av egenkapitaluttaket som $100/70$ av verdien av aksjonærgruppe B's innløsningsaksjer i overdragende selskap. Tilsvarende korreksjon må gjøres dersom aksjonærgruppe B har beholdt en viss eierandel i det overdragende selskapet.
- 53 I utgangspunktet er det markedsverdien av innløsningsaksjene på delingstidspunktet som forutsettes å være lik virkelig verdi av egenkapitaluttaket. Markedsverdi er børskurs eller en annen observerbar omsetningsverdi. Det er imidlertid sjelden det finnes en observerbar og pålitelig markedsverdi på delingstidspunktet i et selskap som er gjenstand for skjevdeling. I noen tilfeller vil markedsverdien av aksjene i overdragende selskap på et tidligere tidspunkt kunne danne et hensiktsmessig utgangspunkt for verdimåling av egenkapitaluttak.
- 54 Skjevdeling kan gjennomføres uten noen som helst innløsning eller overdragelse av aksjer i det overdragende selskapet, jf. beskrivelsen av skjevdeling i pkt. 17. Dette betyr at aksjonærgruppene beholder sine respektive eierandeler i det overdragende selskapet, og at skjevdelingen mellom aksjonærgrupper utelukkende finner sted ved fordeling av aksjer i overtakende selskaper. Da vil verdien av aksjene i det overdragende selskapet reduseres i forhold til tidligere markedsverdi. I slike tilfeller må verdireduksjonen i overdragende selskap som følge av egenkapitaluttaket estimeres direkte.

- 55 Egenkapitaluttak til virkelig verdi vil som oftest avvike fra balanseførte verdier på overdratte eiendeler og gjeld. Verdien på egenkapitaluttaket vil også kunne være forskjellig fra virkelig verdi på identifiserbare eiendeler og gjeld som er overdratt. En slik differanse indikerer at det anses å være goodwill i overdratt virksomhet.

Tilordning av anskaffelseskost på overtatte eiendeler og gjeld

- 56** *Identifiserbare eiendeler og gjeld skal tilordnes anskaffelseskost i samsvar med NRS Konsernregnskap pkt. 2.3. Goodwill beregnes som differansen mellom virkelig verdi av egenkapitalinnskudd og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og gjeld.*

- 57 Etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-4 første ledd skal det ved fisjon utarbeides en fisjonsplan med utkast til åpningsbalanse for det overtakende selskapet. Tilordning av anskaffelseskost til identifiserbare eiendeler og gjeld fremgår av åpningsbalansen. Tilordningen kan korrigeres til og med første årsregnskap etter fisjonens ikrafttredelse.

Etterfølgende justering av deling

- 58** *Etterfølgende justering av en fisjon på grunnlag av betingelser som er del av den opprinnelige fisjonsavtalen, skal regnes som en del av denne transaksjonen og ikke som ny transaksjon.*

- 59 En fisjonsavtale kan inneholde betingelser om justering av delingen dersom visse forhold inntreffer. Slike betingelser kan for eksempel være knyttet til forventninger om inntjening fra bestemte eiendeler. Såfremt betingelsene er spesifisert i den opprinnelige fisjonsavtalen, skal slik etterfølgende justering regnes som en del av transaksjonen og ikke som ny transaksjon. En betingelse som går ut på at partene har krav på reforhandling av vilkårene for delingen, omfattes av dette punktet.

- 60 Etterfølgende justering av en skjevdeling kan prinsipielt være av tre typer, justering av overdragelse, justering av innløsning eller justering av aksjevederlag. Justering av overdragelse er en omfordeling av hvilke eiendeler og gjeld som tilfaller hvilke selskaper. Justering av innløsning betyr en omfordeling av aksjeeiet i det overdragende selskap når dette videreføres. Justering av aksjevederlag betyr endring i fordelingen av aksjer i fisjonert selskap mellom opprinnelige aksjonærer i overdragende selskap. Sistnevnte justering har konsekvenser for delingsforholdet mellom aksjonærene, men får ikke konsekvenser for regnskapsføringen i selskapene.

- 61 Både justering av overdragelse og justering av innløsning kan skyldes forhold knyttet til eiendeler og gjeld som ved delingen er gjenstand for ny verdimåling, og eiendeler og gjeld som er videreført til balanseført verdi. Justeringen må regnskapsføres som en del av den opprinnelige transaksjonen, og i samsvar med vilkåret som utløser justeringen. Ved et absolutt eierskifte hvor overdragende selskap videreføres, kan det for eksempel hende at et utfisjonert selskap, får ytterligere eiendeler fra overdragende selskap. Hvis justeringen er kompensasjon for at de eiendelene som opprinnelig ble overdratt til det utfisjonerte selskapet, har for lav inntjening, vil justeringen medføre en endring av eiendelssammensetningen i dette

selskapet uten at innskutt egenkapital øker. Hvis justeringen er kompensasjon for at gjenværende eiendeler i overdragende selskap var mer verd enn opprinnelig antatt, representerer den økt egenkapitalinnskudd.

Omvendt utskilling

62 *Ved en omvendt utskilling skal gjenværende eiendeler og gjeld i et aksjerettslig sett overdragende selskap som anses som reelt sett overtakende, vurderes til virkelig verdi. En positiv netto merverdi skal tillegges innskutt egenkapital, og en negativ netto merverdi skal fratrekkes opptjent egenkapital. I et aksjerettslig sett overtakende selskap som anses som reelt sett overdragende, skal eiendeler og gjeld videreføres til balanseførte verdier.*

63 En omvendt utskilling vil typisk ha som kjennetegn at et aksjerettslig sett overtakende selskap reelt sett er en videreføring av aksjerettslig sett overdragende selskap. Balanseførte verdier skal videreføres i dette selskapet. Innskutt egenkapital skal være en best mulig tilnærming til innskutt egenkapital i det opprinnelig overdragende selskapet, redusert med et beløp inntil balanseført verdi av netto eiendeler som ligger igjen i det aksjerettslig sett overdragende selskapet.

64 I det aksjerettslig sett overdragende selskapet skal det være ny verdimåling av gjenværende eiendeler og gjeld. En positiv netto merverdi skal tillegges innskutt egenkapital, og en negativ netto merverdi skal fratrekkes opptjent egenkapital. I praksis er det lite tenkelig at dette selskapet kan unnlate å gjennomføre en kapitalnedsettelse ved fisjonen. Da vil aksjekapital og overkursfond kunne nedsettes til hvilke som helst størrelser som er forenlig med balansen regnet til virkelig verdi.

Transaksjonsprinsippet ved fisjonsfusjon

65 *Fisjonsfusjon regnskapsføres som fusjon.*

66 En fisjonsfusjon med jevndeling har samme trekk som en fusjon, bortsett fra at eiendeler og gjeld i overdragende selskap ikke overdras i sin helhet. Regnskapsføringen er derfor som for fusjon. Regnskapsføring av fusjon som transaksjon vil som regel ta utgangspunkt i måling av vederlagsaksjenes verdi, jf. NRS Fusjon pkt. 4.2.3 Dette gjelder også for fisjonsfusjon. Dette er en metodeforskjell mellom regnskapsføring av ren fisjon og fisjonsfusjon.

67 Verdien av vederlagsaksjene tillagt fisjonsutgifter som skal kostnadsføres i overtakende selskap, utgjør anskaffelseskost for overtatte eiendeler og gjeld for overtakende selskap. Egenkapitalinnskuddet regnes netto, etter fradrag for eventuelt tilleggsvederlag til aksjonærene i det overdragende selskapet og emisjonsutgifter i overtakende selskap. Eventuelle egne aksjer som overdras, benyttes som vederlagsaksjer. Dersom vederlagsaksjene utstedes av morselskapet til overtakende selskap (konsernfisjon), vil det på samme måte som ved konsernfusjon etableres en fordring mellom morselskap og overtakende selskap som motsvarer verdien av overdratte eiendeler og gjeld. Som ved fusjon vil goodwill beregnes som differansen mellom virkelig verdi av kapitalforhøyelsen og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og gjeld. Metoden er helt tilsvarende som beskrevet i NRS Fusjon pkt. 4.2.

- 68 Verdien av det samlede egenkapitaluttaket i overdragende selskap vil være lik verdien av vederlaget, tillagt verdien på tilleggsvederlag og verdien av aksjer i det overtakende selskapet som er overdratt ved fisjonen og emisjonsutgifter som er ført mot egenkapitalen.
- 69 En fisjonsfusjon med skjevdeling er en sammensatt fisjon. Delingen mellom aksjonærer i overdragende selskap må betraktes som en ren fisjon med skjevdeling. Overdragelsen til overtakende selskap betraktes som fusjon.
- 70 En fisjonsfusjon hvor fusjonsdelen anses omvendt, jf. pkt. 20, er en sammensatt fisjon. Denne må dekomponeres i to transaksjoner, en ren fisjon og en omvendt fusjon. I et slikt tilfelle anses det aksjerettslig sett overtakende selskapet ikke som reelt sett overtakende. Da kan fisjonsfusjonen heller ikke identifiseres som et to-sidig transaksjonsforhold.

Regnskapsføring av fisjon som kontinuitet

- 71 *Regnskapsføring som kontinuitet innebærer at overdratte eiendeler og gjeld videreføres til balanseførte verdier.***
- 72 I fisjoner er kontinuitetsbetraktningen begrenset til spørsmålet om verdimåling. Det er balanseført verdi på delingstidspunktet som skal videreføres i de fisjonerte selskaperes regnskaper. All opptjening frem til delingstidspunktet er å anse som opptjent i overdragende selskap.¹
- 73 I en ren fisjon innebærer kontinuitetsbetraktningen en forutsetning om videreføring av overdragende selskaps prinsippanvendelse. Når overtakende selskap er ny-stiftet eller datterselskap av overdragende selskap, vil fisjonen i seg selv ikke nødvendiggjøre prinsippendring. Når overtakende selskap er et eksisterende selskap (fisjonsfusjon), vil det være behov for å foreta en prinsippharmonisering. Ved prinsippharmonisering skal det overtakende selskapet velge det prinsippet som gir best periodisering.
- 74 Eventuell omklassifisering av eiendeler og gjeld som følge av fisjonen skal skje i samsvar med alminnelige bestemmelser om omklassifisering, jf. regnskapsloven § 5-1.

Noteopplysninger

- 75 *Følgende opplysninger skal gis i alle fisjonerte selskaper i den regnskapsperiode hvor fisjonen fant sted:***
- a. Navnet på alle fisjonerte selskaper.***
 - b. En nærmere beskrivelse av overdragende selskap, samt overtakende selskap i en fisjonsfusjon.***
 - c. I overdragende selskap som videreføres skal det gis opplysning om eventuell kapitalnedsettelse og, i tilfelle skjevdeling, om eventuelle innløsningsaksjer.***

¹ Endret 2002

- d. Delingstidspunkt, eller eventuelt avtaletidspunkt og gjennomføringstidspunkt, som er lagt til grunn i regnskapet.*
 - e. Fisjonens juridiske struktur.*
 - f. Anvendelse av regnskapsprinsipp og begrunnelse for dette.*
 - g. Beskrivelse av alle vederlag.*
 - h. Eventuelle vilkår om etterfølgende justering av delingen.*
- 76 Ved fisjon regnskapsført som transaksjon skal det i tillegg gis følgende opplysninger:**
- i. Verdi av egenkapitaluttak og verdi og fordeling av egenkapitalinnskudd*
 - j. Vurdering av utsatt skatt*
 - k. I overtakende selskap skal det gis opplysning goodwill og negativ goodwill tilsvarende det som gjelder for fusjon, jf. NRS Fusjon pkt. 5.*
- 77 Solidaransvar som nevnt aksjelovene § 14-11 skal opplyses, og eventuelt regnskapsføres, i samsvar med retningslinjene i NRS Usikre forpliktelser og betingede eiendeler.**
- 78 Store foretak skal gi samtlige opplysninger ovenfor. Øvrige foretak skal gi samtlige opplysninger ved skjevdeling. I andre fisjoner er det tilstrekkelig at øvrige foretak gir opplysninger som nevnt i pkt. 76 a), c), d), e) og f).**

Sammenligningstall og proformainformasjon

78A² Krav til sammenligningstall følger av regnskapsloven § 6-6. Kravet gjelder selskapsregnskapet og konsernregnskapet. Etter første ledd annet punktum skal tallene om nødvendig omarbeides for å bli sammenlignbare. Det alminnelige utgangspunktet ved en fisjon er at fisjonen i seg selv ikke foranlediger omarbeiding av sammenligningstallene.

78B³ Hva som er sammenligningstall for et fisjonert selskap, avhenger av om selskapet i regnskapsmessig forstand er overdragende eller overtakende. For et overdragende selskap er sammenligningstallene selskapets regnskap for foregående år. Et overtakende selskap har sammenligningstall for tidligere år kun dersom det faktisk eksisterte på disse tidspunktene. Den regnskapsmessige sontringen mellom overdragende og overtakende selskap som er forklart i pkt. 18-21 er avgjørende for identifikasjon av sammenligningstall for et fisjonert selskap.

79 Det skal utarbeides pro forma sammenlignbare resultatregnskapstall og balansetall for tidligere perioder når slik informasjon er av svært stor betydning for kunne bedømme stilling og resultat. Krav om proformainformasjon gjelder normalt bare konsernregnskap, men det skal gis tilsvarende informasjon i selskapsregnskapet dersom et fisjonert selskap ikke er del av et konsern. Prinsip-

² Ny 2002

³ Ny 2002

pene for utarbeidelse av proforma sammenlignbare tall i NRS Konsernregnskap gjelder tilsvarende så langt de passer.

80 *Proformainformasjon anses av svært stor betydning i følgende tilfeller:*

- a. Ved skjevdeling av store selskaper*
- b. Ved annen skjevdeling enn nevnt i a), med mindre ett fisjonert selskap overtar 60 prosent eller mer av overdragende selskaps egenkapital.*
- c. Ved fusjonsfisjon hvor både overdragende og overtakende selskap er store selskaper.*

Fisjon i små foretak

81 For regnskapsføring av fisjon for små foretak vises det til NRS 8 God regnskaps-skikk for små foretak.

Vedlegg 1. Minstegrensen for skjevdeling

Etter standarden pkt. 14 er det en forutsetning for at en fisjon skal regnes som skjevdeling, at eierskiftet i minst ett fisjonert selskap er på 10 prosent eller mer. I det følgende gis det en begrunnelse for hvorfor grensen er satt til 10 prosent. Innledningsvis beskrives hvordan beregningen av dette vilkåret skal skje.

Beregningen har som utgangspunkt at hver aksjonær før fisjonen har en ideell andel av nettoverdien i det overdragende selskapet. Hvis fisjonen medfører at en aksjonær får en større andel enn sin opprinnelige andel i ett av de fisjonerte selskapene, anses differansen som overført til aksjonæren. Det må nødvendigvis bety at minst en annen aksjonær har fått mindre enn sin opprinnelige andel i dette selskapet. Når differansene skal brukes som mål på hvor stort eierskiftet har vært i et fisjonert selskap, må det korrigeres for dobbelttelling. For hvert fisjonert selskap og for hver enkelt aksjonær beregnes differansen mellom eierandel i selskapet og eierandel i overdragende selskap før fisjon. For hvert selskap summeres absoluttverdiene av disse differansene og divideres med to. Dersom sum avvik er 10 prosent eller mer i ett av de fisjonerte selskapene, skal fisjonen regnes som skjevdeling.

Eksempel 1:

A eier 95 % av et selskap, og B eier 5 %. Det gjennomføres en fisjon som innebærer at A og B får hvert sitt heleide selskap med respektive andeler av totale verdier (dvs. et absolutt eierskifte etter pkt. 14). I A's selskap er eierskiftet lik $(0,05+0,05)/2 = 5\%$. I B's selskap er eierskiftet lik $(0,95+0,95)/2 = 95\%$. Denne fisjonen er derfor en skjevdeling.

Eksempel 2:

C og D eier 50 % hver av et selskap. Dette deles i to like store selskaper, som C og D eier med hhv. 55 % og 45 %. I begge de fisjonerte selskapene blir eierskiftet målt til $(0,05+0,05)/2 = 5\%$. Eierskiftet i denne fisjonen er følgelig ikke tilstrekkelig stort til at den regnskapsmessig skal behandles som en skjevdeling.

Grensen er satt til 10 prosent for best mulig å harmonere med andre numeriske grenser for avvik fra en "perfekt" eller "naturlig" grense i øvrige retningslinjer for regnskapsføring av fusjon og fisjon. Yttergrensene for sammenslåing av tilnærmet likeverdige interesser (jf. NRS Fusjon pkt. 3.3) er et størrelsesforhold på 60:40. Det representerer et avvik på 10 prosent fra "perfekt likeverdighet" på 50:50. Det samme avviket på 10 prosent har en for omvendt overtakelse (NRS Fusjon pkt. 3.4), hvor det presumptivt skal regnes som en omvendt overtakelse hvis det aksjerettslig sett overtakende selskapet har en verdi på mindre enn 40 prosent av den sammenlagte verdien av to fusjonerende selskaper. I pkt. 19 i foreliggende standard er det satt en grense for hvor stor andel av verdiene som kan bli overdratt til et aksjerettslig sett overtakende selskap uten at det regnes som reelt sett overdragende. Grensen er på 60 prosent, dvs. 10 prosent mer enn den "naturlige" grensen på 50 prosent.